

Bilderbok samlad ur barntidningar

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk av Ottilia Adelborg (1855-1936), har digitaliserats 2016 av Kungliga Biblioteket i Stockholm och anpassats för Projekt Runeberg i januari 2017 av Ralph E.

Verket kan även ses på **Litteraturbanken**.

Ill. O A-g[=Ottilia Adelborg] OTTILIA ADELBORGS BILDERBOK SAMLAD UR BARNTIDNINGAROTTILIA ADELBORGS

BILDERBOK

SAMLADE UR

BARNTIDNINGAR

STOCKHOLM Albert Bonniers förlagStockholm. Alb. Bonniers boktryckeri 1907.

Ill. O Ag[=Ottilia Adelborg]

RITFUNDERINGAR

För mycket länge sedan, när jag var en liten, liten flicka med tjocka, runda kinder, håret hårt flätat och knutet med bandrosor vid öronen, korta kjolar och byxhålkar, tyckte jag mycket om "ritade gubbar".

Min pappa brukade rita sjömän, hästar och båtar åt oss barn, och efter min farfar hade vi många vackra ritningar, som vi finga titta på ibland.

Och så hade vi engelska tidningar med mycket tavlor i. Jag tyckte mest om tavlor mede barn på. Andra gillade jag inte riktigt. Men någon verklig barnbok med bilder i hade vi inte.

Den enda barnbok jag såg när jag var lietn var Pelle Snusk.

Och den tyckte jag rysligt mycket om!

Titelbladet gav mig mycket att fundera på. Där stod Pelle Snusk med hår som en riktig risbuske och med långa, förfärligt vassa naglar på fingrarna.

Det var mycket märkvärdigt!

Att tänka att håret kunde bli så där grovt av sig självt, bara man inte blev kammad. Och att naglarna skulle kunna växa så rysligt, om de ej blevo klippta!

Jg hade god lust att försöka med håret. Men det var ej så gott att komma åt, när man blev kammad, med eller mot sin vilja, minst två gånger om dagen.

Tavlorna inuti boken voro ännu märkvärdigare.

Där fanns en pojke, som skar limpa. Han höll limpan mot bröstet och skar till så häftigt, att han skar av både limpa och sitt eget huvud i ett enda tag.

Nog var det duktigt gjort!

Och en bra vass kniv måste han allt ha haft!

I boken fanns en annan gosse som sög på sina tummar, ända tills det kom en lång karl med en stor sax och klippte av båda hans tummar.

Det var så reelt tyckte jag!

Hur skulle han sedan kunna suga på tummarna?

Ja, Pelle Snusk var en utmärkt bok!

Att sitta på golvet med den boken i knäet var det allra roligste jag visste.

Detta roliga hände bara någon enda gång, då vi voro bjudna till en familj, dår boken fanns.

Det fanns fyra stycken glada, bråkiga pojkar i den familjen, och boken var deras.

Det var också roligt, att de bråkiga pojkarna kunde rita så bra.

De ritade och målade hästar, soldater och trumslagarepojkar.

En dag fick jag en tavla, som de målat. Det var ett skepp, som seglade i mycket blått vatten.

Det var en ovanligt förträfflig målning!

Det var så mycket färg i det blå vattnet, att när jag sedan löste upp färgen hemma, kunde jag måla flera nya tavlor med den.

Och det tyckte jag mycket om!

***

När jajg blev lite större, såg jag många små berättelseböcker med tyska tavlor i. Man hade inga andra berättelseböcker på den tiden.

Tavlorna voro så rysligt fula, och alls inte lika varken människor eller djur, så jag kunde aldring förstå, hur de kommiut in i berättelseböckerna.

Jag riktigt gick och funderade på det.

För ajg, som varje dag såg min pappas blyertsritnignar och målningar, tyckte att jag visste, hur en ritning skulle se ut. Han hade ju ritat av både vår båtsman och oss barn många gånger, och det var både vackert och likt, tyckte jag.

Och när jag inte alls kände vid tavlorna i berätttelseböckerna, trodde jag, att de ej voror ritade, utan att de kommit in i böckerna alldeles av sig själva. Liksom de adnra bladen i boken. För jag trodde att berättelserna också kommit dit av sig själva.

Den enda som jag visste gjorde något vid böckerna var bokbidnaren. För hos honom hade jag varit mågon gång, när någon skolbok skulle bindas in.Jag vet inte om jag trodde, att han heller gjorde böckerna. Jag tror inte att jag trodde att någon alls gjorde det.

Men det var alltid något outrett med de där tavlorna i böckerna.

Småningom redde jag upp det så pass, att jag sade mig själv, att de voro tyska. Och det att vara tysk var något så obestämt, att det itne var så underligt längre, att de voro fula och olika allt jag sett.

Och det var nog rätt!

För när jag sedan längre fram fick se svenska böcker med svenska tavlor i, så kände jag genast igen allesammans på dem och förstod att de fröst voro ritade av riktiga människor och därefter tryckta och insatta i böckerna.

Sedan, när jag blev stor och just inte alls var något barn längre, började jag själv rita tavlor till en barnbok.

Men ajg visste ju, att jag inte hade tålamod att rita mer än en tavla av var sort, och det behövdes hela hopar av dem, för att det skulle kunna bli till många böcker --

Därför gick jag till en gammal snäll bokfarbror och frågade om han ville hjälpa mig med min bok.

Jag var gruvligt rädd!

Jag trodde så säkert att han skulle säga:

"Nej, så fula tavlor vill jag inte ha i mina böcker."

Men det sa han inte, utan han tog alltsammans och lät boktryckaren göra en bok av det.

***

Nu skall jag försöka att tala om hur man gör, när man ritar en bok.

Det är minsann ingen lätt sak.

För när man skall rita en alldeles ny bok, så har man ju ingenting alls att se efter.

Man måste hitta på alltsammans!

Men det är jsut det som är det roliga!

Det är nästan som när man leker som barn. Man låtsas --

Man låtsas för sig själv alltihop, det som skall stå i boken. Och kan man bara låtsas riktigt, riktigt ordentligt, så ser man det för sig.

Och sen är det bara att rita det. Men fast det låter så lätt, är det allt en ganska kinkig sak.

Man behvöer nog helst ha en riktig gumma elelr en riktig gubbe, pojke, flicka, häst eller get eller stuga att se på medan man ritar.

Och därför brukar jag göra så här:

Om jag till exempel skall rita en flicka som går till torget med en korg på armen, eller också en sagoprinsessa, så ber jag någon liten flicka, som jag känner, att komma hem til mig. Och så klär jag ut henne, antingen till torgflicka elelr sagoprinsessa, och så ber jag henne, att stå alldeles stilla i en kvart eller en halvtimme.

Och så tittar jag på henne och ritar av henne så bra jag någonsin kan.

Så får hon vila en stund, men sedan får hon lov att stå lika stilla igen --

Det är just inte många barn som tycka om att stå alldeles stilla så länge.

Men sedan tycka de mycke tom, att se huru de se ut på papperet, och allra mest tycka de om, att få komma in i någon bok eller någon barntidning --

Ibladn brukar jag också försöka att rita av riktigt små barn.

Och det går så alldeles bra, jämnt i två elelr tre minuter.

Sedan kommer lipen! Och så låter det så här:

"Jag vill gå hem till mamma." Och då måste jag följa dem hem. om jag har aldrig så bråttom.

Getter stå inte heller riktigt stilla!

Men en häst, förspänd för en kärra eller en vagn, står stilla nästan hur länge som helst.

Nu skall ajg tala om hur det var en gång, när jag skulle rita av en pojke och en flicka som nystade garn.

Än höll flickan i garnhärvan och pojken nystade, än var det pojken som höll i och flickan som nystade.

Och de voro båda så väluppfostrade och snälla och höllo sig prickstilla hur länge som helst och nystade så ordentligt och nätt och fint.

Men ajg ville att de skulle nysta slarvigt. För jag tror, att om jag hade försökt att nysta garn när jajg var liten, så hade jag rasslat till alltsammans.

Och nu ville jag, att barnen skulle göra så med, för det var rolgiare att rita. Men barnen ville hellre nysta ordentligt, för de voro så rysligt snälla.

Men till sist fick jag dem ändå att rassla till härvan alldeles förskräckligt -- och då var jag nöjd. Och så bjöd jag dem på kaffe efteråt.

***

På sommaren brukar jag sitta ute och rita, och då har jag så mycket saker med mig, och så många små gossar och flickor som vilja hjälpa mig att bära.En bär stolen som jag skall sitta på. En bär min färglåda, en min ritbok och en vattnet, som jag skall hava att måla med -- och så bli vi en lång, lång rad.

Och så slå vi oss ned allesammans i gräset.

Och då vilja de bli ritade, alla, den ena efter den andra. Och på så sätt får jag så många små gossar och flickor i min ritbok.

Men fast man har så mycket i sitt ritblock, hjälper det en inte alls att göra en bok, om man inte liksom får för sig, att det *vill* bli till en bok.

I början kanske det endast låtsas vilja bli till en bok, mens edan, om man arbetar riktigt duktigt, så kan det hända, att det till sist blir en riktig bok.

Alldeles som det en gång var en pojke som gjrode en häst av en träkubbe och några träribbor.

När han såg träkubben och träribborna, så fick han en idé, att det skulle bli en bra häst.

Och så gjorde han en häst av kubben, med huvud och bn av träribborna -- och så låtades han, att det var en riktig häst.

Och då blev det en riktig häst.

Men så var de en annan pojke som skröt och skröt med att han kunde nog åka på hjul, han också! Han menade väl på cykel, kan jag tro.

Och så tog han ett vanligt kärrhjul och skulle åka på det!

Pang, där låg han!

Om det nu var, för att han skröt, eller för att han inte hade gjort spg något besvär, hvad vet jag; men på tok gick det.

Så är det med ritning och målning också!

Det går så rysligt ofta på tok!

Och pang, där ligger man!

Och ritningarna duga på sin höjd att tända en brasa med.

Och då blir man allt bra ledsen.

Då får man lov att göra, som när man har fått bakläxa i skolan, man får börja om igen och om igen ända tills man vet alldeles bestämt, att man inte kan få det bättre.

Sedan är det bokfarbror och hans boktryckare som arbeta vidare på boken --

De fotografera ritnignarna och skilja af påe olika plåtar det som skallv ara svart elelr blått eller rött elelr gult. Och sedan trycka de bokbladen i de stora maskinerna --

Och när bladen väl äro färdigtryckta, tar bokbindaren hand om dem och binder ihop var bok för sig.

Och när det är gjort, är boken färdig.

Jag minns mycket väl hur det var, när min allra första bok skulle ut på trycket. Jag var så rädd och så ängslig, att jag hela tiden gick och önskade att tryckeriet skulle brinna -- var natt låg jag vaken och hoppades, att det var stor eldsvåda på tryckeriet, så att alla mina böcker skulle brinna upp, innan de blevo bundna och kommo ut i bokhandeln.

Jag tänkte, att på det sättet skulle jag slippa se dem mera och slippa skämmas för dem.

För ajg visste nog mer än väl, att de ej alls voro ens hälften så bra som de borde ha varit, och som jag trodde att de skulle bli den tiden, jag bara tänkte att jag skulle göra en bok.

Ty tänka och låtsas göra en bok i tankarna går väl an, men det är allt värre att verkligen göra en.

"Nog går det an att säga tulipanarosa, men gör 'na --."

Gagnef 1907.*O. A--g.*

Ill. O Ag[=Ottilia Adelborg]Ill. O Ag.[=Ottilia Adelborg] EN SAGOPRINSESSA.*Ill. O Ag.[=Ottilia Adelborg]* SVENSLA BYGDER I.

Svenska bygder.

*

Renar gå i tåg över fjällets kam. Över mäarvåg glider skutan fram. Leskandstöser gå uti brandgul kolt, men i vadmal blå Rättvikspojken stolt.

Segel blänka vitt uti Öresund. Vänt i fjällens mitt ligger Östersund. Värmlands skog av fur speglar sjöar blå; Viby stolta mur täljer sägner grå.

Doft med fall på fall brusar Ljungan fram, Indalsälvens svall tämjer ingen damm. Ekeskogar bär fagra Visingsö; mellan Marstrands skär dörjas torsk ur sjö.

Ill. OAg.[=Ottilia Adelborg] SVENSLA BYGDER 2.

Uppå Smålands fält magra oxar gå, plöja jorden snällt mager skörd att fåp. Men i Skånebygd har man gott var dag: öl av bästa brygd, mat av bästa slag.

Uti Stockholms stad ligger kungens slott; nedom fönstrens rad blänker strömmen blått. Men i Göteborg glimma skeppen rår, och på stadens torg Gustav Adolf står.

SKRIFVEN AF ANNA M. ROOS.

RITAD AF O. ADELBORG.

Ill. O Ag.[=Ottilia Adelborg] I DALOM.

Liten flicka gick i by, för hon ville leka. Två små gossar flj'na hem med en liten fejla. Fejla du, när jag står brud! Fejla, fejla, bom, bom!

Ill. O Ag.[=Ottilia Adelborg] HUR NÄMNDEMANSMORAN TOG EMOT PRINSESSAN.*Ill. O Ag[=Ottilia Adelborg]* LILLA TORGGUMMAN.*Ill. O Ag[=Ottilia Adelborg]* MARKNAD I HOLLAND. I.

MARKNAD I HOLLAND

Volendam bij Edam.

Holland.

Kära lilla svenska flicka!

Jag har lovat, att jag skulle skriva till dig och tala om, huru vi ha det. Vi må alla bra och vi bo, som du kan se av ovanskriften, i Holland. Pappa är fisakre, och vi bo i en liten fiskarby, som heter Volendam. Den ligger vid Zaiderzee nära staden Edam. (Båda dessa namn finner du lätt på kartan.)

Vi hava här, liksom i Sverige, både land och vatten. Men vi måste alldeles nödvändigt ha en hög gråstensmur emellan, annars skulle vattnet, som är mycket högre än landet, strömma in och förstöra både städer och byar, och alla människor skulle drunkna. Men nu hava vi den starka, präktiga muren, och då äro vi ej alls rädda.

Fälten här äro genomskurna av kanaler. Också finns det en massa väderkvarnar, som driva fram vattnet i kanalerna. Överallt på fälten beta svart- och vitbrokiga kor, får och getter, och i kanalen simma ankor. Korna gå ute större delen av året. För se, i Holland hava vi ej så kalla vintrar, som ni ha i Sverige.

Vi ha inte heller någon kung, som ni ha. Vi ha en eng drottning, som heter Wilhelmina, och hon är den sista ättlingen av hsuet Oranien. Hon är bara nitton år och regerar, må du tro, hela landet lika bra som någon kung, och vi hålla alla så rysligt mycket av henne.

Förra somamren kröntes hon till drottning. Vi i Volendam skule förstås också fira henne. Till och med småsyskonen, som inte börjat skolan än, fingo gå med i procession och sjunga folk-Ill. O Ag[=Ottilia Adelborg] MARKNAD I HOLLAND. 2.

sången. Vi hade alla holländska flaggor och gula skärp, därför att gult är huset Oraniens färg. Tänk, till och med hundarna hade gula skärp om magen.

Vi bo, vet du, i en liten stuga med grön dörr och gröna fönsterluckor och alldeles rödmålad inuti. Och så ha vi en liten tunna att samla regnvatten i. För se, källvatten ha vi inte alls.

Pappa är fiskare, som jag sagt dig förut. Han har en stor egen båt med rött segel. Han är ute på sjön hela veckan och fiskar. På lördagen 'kommer han hem och blir hemma över södnagen. Då går han med mor och oss i kyrkan. Sedan sitter han mest hela dagen på huk på gatan och pratar med de andra fiskarna. Tänk, vad det är bra, att han har så vida byxor, annars skulle mor aldrig få göra annat än lappa dem.

I går voro vi i staden Edam och hälsade på bekanta. Vi foro hem i båt. Men vi bry oss aldrig om att ro här på kanalen, utan en gubbe går läng kanalkanten och drager båten efter sig hela vägen. Det var rysligt roligt.

Vi foro förbi en bondgård, där äldsta syster tjänar. En söt fyrkantig liten bondgård. Där är både ladugård, osteri och boningsrum i samma hus. Där beredes edamer-ost. Sådan har du nog ätit. Den är alldeles röd utanpå och rund som ett klot.

I höstas var här marknad, och det må du tro var något livat.

En dag jämt en vecka förut kommo pojkarna dragande med ett långt rep och gingo runt omkring i hela byn och sjöngo om och om igen så här:

"Drag, drag med rep åstad! I dag om en vedka blir marknad!"

Det var så bra, för så visste vi bestämt förut vilken dag markanden skulle bli.

Så roligt vi hade!

Jag ahde min allra bästa klädning på mig. Den är ljusblå n´med röda rundlar. Jag fick köpa en fin vacker docka med röd klädning. Dessutom fingo vi karameller och kakor.Ill. O. A-g.[=Ottilia Adelborg] Gagnef 1904! STOR-KERSTI OCH LILL-KERSTI.*Ill. O A-g.[=Ottilia Adelborg]* PELLE SNYGG I NÄSDUKSLÖSA. I.

PELLE SNYGG I NÄSDUKSLÖSA

När Pelle Snygg kom från Snaskeby, så for han till Näsdukslösa. Och där, må ni tro, blev hans möda ny, där fick han förmanningar slösa.

*

-- Nej, käraste barn, han ropade strax, det var då för eldsamt att se er! Att jag kom hit, det var allt så dags! Hur kunna ni så bete er!

*

En näsduk i fickan, sa' Pelle Snygg. är nödvändigt i denna världen. Har man en näsduk, hur lugn och trygg man vandrar på levnadsfärden!

*

Nu Svampmor kon traskande genom byn. -- Hör på, kära mor! skrek Pelle, här krävas ej svampar att vårda hyn, här krävs något annat i ställeä!

**Ill. O A-g.[=Ottilia Adelborg]* PELLE SNYGG I NÄSDUKSLÖSA. 2.

Hundrade näsdukar måste jag ha! Å kära, så sätt er att fålla! Och Svampmor fick genast till nålen ta, det gick, så hon tycktes trolla.

*

Snart Pelle och Svampmor bland barnens flock med viftande näsdukar gingo; var tös fick en näsduk, var pojek ock, och snytlektioner de fingo.

*

Det snytes här, och det snyes där! Snart kunna de kosnten alla. -- Det gick bra! Och en möda kär, sa' Pelle, jag då vill det kalla.

*

En hel dag Svampmor och Pelle Snygg arbetade oförtrutna. -- Och nu, sa' Pelle, är ingen stygg, nej, alla ä' snälla poch snutna!

ANNA M. ROOS.

**Ill. O Ag.[=Ottilia Adelborg]* SOLEN OCH BJÖRKEN OCH POJKEN OCH KALVEN I RÄTTVIK."NU SKA VI NYSTA". 2.

NU SKA VI NYSTA, DET ÄR ROLIGT!

-- JAG FÄR VISST TRÅ LITET!

Ä - - AU! JAG TROR JAG BLIR SÖMNIG.

NU FÅR DU NYSTA!

NEJ, VAD GÖR DU?

-- SÅ HÄR SKA DU GÖRA!"NU SKA VI NYSTA". 2.

-- DÅ GÅR DET SÅ FINT!
-- NEJ, MEN TITTA!

-- DET BLIR VISST VÄRRE!

-- OCH -- VÄRRE!

OCH U - - i -- I -- I -- !!!!

OCH TÄNK ATT VI FICK KAFFE ÄBDÅ
FAST VI FÅ VÄL BANNOR ÄNDÅ, SEDAN, KANSKE!

RITAD I GAGNEF,
SMÅ BARN OCH STORA, TILL NYTTA OCH LÄRDOM

SEPT 1905. O. ADELBORG.*Ill. O A-g.[=Ottilia Adelborg]* JULBAK.

Mor ska baka, Maj och Tall de ska också baka Alla sjunga den en trall -- baka, baka kaka, var så god och smaka!

Maj hon bakar just som mor, knådar, kavlar ut och rullar, riktigt som hon vore stor, fina flätor, kringlor, bukkar.

Hon gör inte minsta fel, hon beströr de kransar runda rikt med socker och kanel. Tall han bakar annorlunda.

I hans verk märks ej ett spår, hur man bör och bruakr baka, egna vägar fri han går, vit om näsa, kind och haka.

Står där i sitt skumma hörn tyst och tankediger knogar -- bakar lejon, bakar björn, bakar berg och stora skogar.

Fisk och fågel, far och mor utav snövit det han knådar, knådar stugan, där han bor, och sitt verk med nöje skådar.

Råttor, tomtar och en boll flinkt hans fingrar baka, sist ett hemskt och gräsligt troll -- kaka söker maka, var så god och smaka!

KARL-ERIK FORSSLUND.Ill. O A-g.[=Ottilia Adelborg] -- ÄR JAG ICKTE GRANN?

Allt hvad jag har, så har jag det på mig! Will du int' ha mig, så kan'st du la gå mig! Ill. O A-g. 1905. MORMORS FÖDELSEDAG. "FÖRST KOM KAFFET OCH DOPPET OCH SEDAN KOMMO ALLA VI ANDRA . . ."KAJSAS TRÄSKOR.

Kajsas träskor började växa

och växa,

och blevo allt större och större.

Till sist kunde hon ej reda sig längre,

utan måste bosätta sig i den ena träskon.

Där sov hon om natten,

och där lagade hon sin mat om dagen.

Men en vacker dag, så sprack träskon med en smäll, --
-- så att -- Kajsa vaknade!

*Och så var den sagan all.*HÖGMOD GÅR FÖRE FALL.

Tror du inte jag kan åka på hjul jag med?

Vänta bara ska ni få se!

Allt klart!

Husch, vad det går!

Bu - ih -bu - i - i - i - i -

Aj - aj - aj - aj - aj - aj - aj - *Ill. O. Adelborg.* "DÅLIG HÄST!"

DÅLIG HÄST, SOM INGA BEN HAR!

DÅLIG HÄST, SOM INGET HUVUD HAR!

DÅLIG HÄST, SOM INGEN SVANS HAR!

BUH, BUH, DÅLIG HÄST ÅNDÅ, SOM INTE KAN GÅ!

ADJÖ, ADJÖ!

Ill. O A-g. TRE SMÅ FLODAKULLOR.

Vi skulle valla geta, Men geta ville inte; Det ska' alla veta, Vårt fel var det inte.

Tre små Flodakullor. Från Floda socken i Dalarne.

Ill. O A-g.[=Ottilaia Adelborg] "NU Ä' DE JUL IGEN"

Nu ä' de' Jul igen, och nu ä' de' Jul igen, och Julen varar ju till Påska.